

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudkyně Lucie Dolanské Bányaiové a soudkyně zpravodajky Veroniky Křest'ánové o ústavní stížnosti stěžovatelky obchodní společnosti **Bison & Rose, s. r. o.**, sídlem Bělohorská 263/33, Praha 6 – Břevnov, zastoupené Mgr. Lukášem Wimětalem, advokátem, se sídlem Údolní 388/8, Brno, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 2683/2022-263 ze dne 28. června 2023 a rozsudku Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 142/2021-238 ze dne 10. května 2022, za účasti **Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **A. B.**, zastoupeného Mgr. Jiřím Urbánkem, advokátem, se sídlem Na Kozačce 1289/7, Praha 2 – Vinohrady, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 2683/2022-263 ze dne 28. června 2023 a rozsudkem Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 142/2021-238 ze dne 10. května 2022 bylo porušeno stěžovatelčino právo na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 2683/2022-263 ze dne 28. června 2023 a rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 142/2021-238 ze dne 10. května 2022 se zrušují.

Odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, se stěžovatelka

domáhá, aby byla zrušena v záhlaví označená soudní rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena její základní práva zaručená čl. 10 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

2. Z ústavní stížnosti, jí napadených rozhodnutí a spisu vedeného Krajským soudem v Praze se podává, že vedlejší účastník v médiích ve dnech 5. až 7. října 2015 v souvislosti s kauzou fotomontáže ministra vnitra Milana Chovance ve společnosti nahé ženy měl pronést výroky „To je zase nějaká provokace z pera PR agentury Bison & Rose.“, „Je jak z pera jeho agentury Bison & Rose“, „Je to nesmysl, je to nějaká provokace z dílny Bison & Rose“, „To je nesmysl, to je zase nějaká provokace asi z dílny agentury Bison & Rose“.

3. Stěžovatelka se na vedlejším účastníkovi domáhala, aby se za tyto výroky omluvil. Krajský soud rozsudkem č. j. 56 Cm 412/2015-36 ze dne 14. června 2016 žalobu zamítl (výrok I) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II). K odvolání stěžovatelky Vrchní soud v Praze rozsudkem č. j. 3 Cmo 181/2016-63 ze dne 12. září 2017 potvrdil rozsudek krajského soudu ve výroku I, změnil ho v nákladovém výroku II (obojí výrok I) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II).

4. Oba soudy vyšly z toho, že výroky vedlejšího účastníka byly svým obsahem jednoznačně hodnotícími úsudky, které při posouzení jejich vzniku v kontextu dalších prokázaných skutečností měly reálný základ. Šlo o přípustnou kritiku nevybočující z mezí svobody projevu.

5. Nejvyšší soud k dovolání stěžovatelky rozsudkem č. j. 23 Cdo 1059/2018-99 ze dne 22. května 2020 zrušil oba rozsudky a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení (výrok I). V rozsahu, v němž směřovalo proti rozhodnutím o nákladech řízení, bylo dovolání odmítnuto (výrok II). Podle Nejvyššího soudu byly výroky vedlejšího účastníka skutkovými tvrzeními, jež byla způsobilá zasáhnout do pověsti stěžovatelky. Bylo proto na vedlejším účastníkovi, aby pravdivost těchto tvrzení v řízení prokázal.

6. V dalším řízení krajský soud vyzval vedlejšího účastníka podle § 118a odst. 3 občanského soudního řádu, aby označil důkazy k prokázání pravdivosti svých tvrzení o stěžovatelčině autorství fotomontáže. Vedlejší účastník žádné důkazy nenavrl, pouze uvedl, že nikdy netvrdil, že by stěžovatelka byla autorkou fotomontáže.

7. Krajský soud rozsudkem č. j. 56 Cm 412/2015-200 ze dne 23. února 2021 uložil vedlejším účastníkovi zajistit na vlastní náklady omluvu formou inzerce v deníku Právo (výrok I) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II). Podle krajského soudu vedlejší účastník neunesl důkazní břemeno ohledně pravdivosti svých výroků, což odůvodňuje závěr, že těmito výroky zasáhl do stěžovatelčiny pověsti.

8. K odvolání vedlejšího účastníka vrchní soud napadeným rozsudkem změnil rozsudek krajského soudu ve výroku I tak, že žaloba se zamítá (výrok I) a vedlejším účastníkovi nepřiznal náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů (výrok II). Vrchní soud se ztotožnil se skutkovými závěry krajského soudu. Odlišný názor měl na posouzení důvodnosti nároku na poskytnutí zadostiučinění ve formě omluvy. Poukázal na právní názor obsažený v odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 327/2021-199 ze dne 30. října 2021, který byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/2022 a který dovozuje, že dle právní úpravy účinné od 1. ledna 2014 nemá právnická osoba právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené (samotným) neoprávněným zásahem do své pověsti.

9. Napadeným usnesením Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky. Nejvyšší soud neshledal důvod odchýlit se od právního názoru vysloveného v rozsudku

sp. zn. 23 Cdo 327/2021. Dovolání nebylo přípustné ani pro řešení dalších právních otázek předložených stěžovatelkou v dovolání, neboť na nich nebylo založeno rozhodnutí vrchního soudu.

II. Argumentace stěžovatelky

10. Stěžovatelka soudům vytýká, že vykládaly zákonnou úpravu ústavně nesouladným způsobem, čímž došlo k popření práva právnických osob na účinnou ochranu jejich pověsti před následky neoprávněných zásahů. Ze čtyř nároků tvořících účinnou ochranu pověsti (zdržovací, odstraňovací, restituční a satisfakční) stěžovatelka vnímá jako rozhodný nárok restituční a věří, že v důsledku změny rozhodovací praxe soudů se stal tento nárok nevyhnutelným, což vede ke stavu nespravedlnosti.

11. Neobsahuje-li právní úprava výslovně možnost přiznat právnickým osobám nárok na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do jejich pověsti, jde podle stěžovatelky o mezeru v právu, která má být zaplněna analogií zákona, aby bylo možno dosáhnout ochrany právnické osoby obdobné ochraně firmy či ochraně před nekalou soutěží.

12. Konečně stěžovatelka pro případ, že by nebylo možno najít ústavně souladný výklad právní úpravy, a to ani za pomoci analogie zákona, navrhuje zrušit § 2956 občanského zákoníku ve slovech „člověku“ a „jeho přirozeném“ nebo § 2894 občanského zákoníku, popřípadě § 135 občanského zákoníku.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Její ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť vyčerpala všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva.

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

14. Ústavní soud si k projednání ústavní stížnosti vyžádal vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka a soudní spis.

15. Vrchní soud uvedl, že napadené rozhodnutí bylo vydáno v souladu s právním názorem Nejvyššího soudu. Ačkoliv zcela rozumí argumentaci stěžovatelky, a ztotožňuje se s ní, musel v rozhodnutí zohlednit zmíněný právní názor.

16. Nejvyšší soud uvedl, že stěžovatelka pouze opakuje argumenty již uplatněné v předchozím řízení a pokračuje v polemice se závěry soudů, a to bez ústavně relevantního základu, čímž pomíjí úkol Ústavního soudu a ignoruje pravomoc Nejvyššího soudu. Zdůraznil, že řešením stěžovatelkou uplatněné otázky výkladu se podrobně zabýval již v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 4263/2019, na jehož závěry a podrobné odůvodnění odkázal. V tomto rozsudku se též obšírně věnoval ústavně souladnému výkladu dotčené právní úpravy a zohlednil výkladové metody včetně metody teleologické, systematické, historické a komparativní.

17. Nejvyšší soud připomněl, že k ochraně pověsti právnické osoby v soukromém styku v případě jejího neoprávněného ohrožení či porušení je rušiteli zákonem uložena

soukromoprávní povinnost od neoprávněného zásahu upustit, odstranit jeho následky a nahradit způsobenou majetkovou škodu či vydat bezdůvodné obohacení, tedy ochrana v totožném rozsahu, jako tomu je v případě zásahu do absolutních práv osob fyzických v případě, kdy zákon v souvislosti s takovým zásahem povinnost odčinit způsobenou nemajetkovou újmu (rovněž) zvlášť nestanoví.

18. K námitce možného použití zákonné analogie Nejvyšší soud uvedl, že jde stále o projev výkladu, dotváření a aplikace norem práva podústavního a jde tedy o záležitost soudů obecných. Zároveň dodal, že s otázkou možného použití analogie se již důkladně vypořádal ve výše zmíněném rozsudku sp. zn. 23 Cdo 4263/2019.

19. Konečně Nejvyšší soud uvedl, že v případě, kdy by Ústavní soud dospěl k závěru o rozporu zákonné úpravy se základním právem stěžovatelky, nelze než zrušit dotčená ustanovení, což by však implicitně obsahovalo závěr, že právní úprava v řadě vyspělých zahraničních jurisdikcí (např. Francie nebo Rakousko) je rozporná se základními právy.

20. Vedlejší účastník uvedl, že otázka odčinění nemajetkové újmy právnických osob by měla být primárně řešena Nejvyšším soudem a Ústavní soud by měl jeho závěry korigovat pouze v případě zjevného zásahu do ústavně zaručených práv. Dle vedlejšího účastníka se takový zásah v posuzovaném případě nestal, a proto není důvod ústavní stížnosti vyhovět. Vedlejší účastník rovněž odmítá argumentaci stěžovatelky, že právnická osoba není chráněna před neoprávněnými zásahy do své pověsti, neboť má k dispozici jiné právní prostředky ochrany.

21. Dále vedlejší účastník zopakoval, že nesouhlasí s vnímáním stěžovatelky jako soukromé osoby a trvá na tom, že výroky, které byly předmětem sporu v řízení před obecnými soudy, byly proneseny v debatě o věcech veřejných. Toto rozlišení považuje za zásadní z důvodu případného posouzení střetu svobody projevu s právem na ochranu pověsti. Vedlejší účastník tvrdí, že i pokud jeho výroky nebyly prokázány jako pravdivé, nelze říci, že jejich intenzita přesáhla míru tolerovatelnou v demokratické společnosti, a trvá tedy na tom, že by nebylo spravedlivé upřednostnit právo stěžovatelky na ochranu pověsti před právem jeho svobodou projevu podle čl. 17 Listiny.

22. Obdržená vyjádření zaslal Ústavní soud stěžovatelce na vědomí a poskytl jí možnost repliky.

23. Stěžovatelka uvedla, že s názory Nejvyššího soudu a vedlejšího účastníka nelze souhlasit. Zdůraznila, že nesouhlasí s názorem Nejvyššího soudu, že její námitky nemají ústavněprávní charakter. Dále zopakovala, že přístup Nejvyššího soudu, který zdůrazňuje majetkovou povahu právnických osob a jejich omezenou schopnost trpět nemajetkovými újmami, ignoruje historický vývoj právní teorie a neodpovídá současnému právnímu stavu, jenž právnickým osobám přiznává nárok na ochranu pověsti a dalších nemajetkových hodnot. Stěžovatelka také opětovně argumentovala, že omezení právnických osob v oblasti ochrany jejich pověsti je v rozporu s ústavním pořádkem a že právnické osoby by měly mít možnost efektivně chránit svá práva, stejně jako fyzické osoby.

24. Stěžovatelka dále namítá, že Nejvyšší soud při interpretaci § 135 občanského zákoníku upřednostnil historický (subjektivně teleologický) výklad, založený na spekulativních předpokladech o vůli zákonodárce, před objektivně teleologickým výkladem, který zkoumá smysl a účel zákona. Stěžovatelka tvrdí, že závěry soudu jsou tak zatíženy interpretační vadou, neboť ignorují možnost existence teleologické mezery v právu, která by odůvodňovala ochranu právnických osob proti zásahům do pověsti. Dále poukazuje na rozdílné komparativní výsledky ohledně ochrany právnických osob ve

francouzském, německém a rakouském právu, které podporují její nárok na ochranu pověsti. Kritizuje i závěr Nejvyššího soudu, že restituční nárok a satisfakční nárok jsou neslučitelné, a zdůrazňuje, že zveřejnění omluvy může sloužit jak k odstranění následků, tak k ochraně dobré pověsti právnické osoby, a proto by taková ochrana neměla být odepřena.

25. K vyjádření vedlejšího účastníka uvádí stěžovatelka, že je převážně zaměřeno na otázky, které nejsou předmětem řízení o ústavní stížnosti a snaží se diskutovat aspekty, které byly již dříve vyřešeny v řízení před soudy. Stěžovatelka též upozorňuje, že vedlejší účastník neuznává význam omluvy jako nezbytného prostředku nápravy v případě zásahu do pověsti právnické osoby, přičemž navrhované alternativní nároky nejsou adekvátní k odstranění nebo odčinění škody způsobené zásahem do dobré pověsti právnické osoby.

26. Usnesením ze dne 17. července 2024 Ústavní soud v této věci řízení o ústavní stížnosti přerušil podle § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 109 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu, neboť ve věci sp. zn. Pl. ÚS 20/24 byla řešena otázka, která mohla mít význam pro rozhodnutí Ústavního soudu.

27. Usnesením ze dne 28. ledna 2024 pak rozhodl o pokračování řízení, neboť otázka významná i pro tuto věc byla vyřešena již nálezem sp. zn. Pl. ÚS 26/24 ze dne 15. ledna 2025, kterým Ústavní soud rozhodoval o návrhu pléna na zrušení § 135 a § 2894 odst. 2 občanského zákoníku vzešlém z projednání věci sp. zn. Pl. ÚS 20/24.

28. Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 26/24 Ústavní soud návrh na zrušení uvedených ustanovení zamítl (výrok I) a současně konstatoval, že účinná ochrana dobré pověsti právnických osob ústavně zaručená článkem 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod vyžaduje analogické použití stejných prostředků jako při ochraně proti nekalé soutěži podle § 2988 občanského zákoníku, včetně možnosti požadovat přiměřené zadostiučinění (výrok II).

29. Ústavní soud poskytl všem třem účastníkům i vedlejšímu účastníkovi možnost se po pokračování řízení ještě vyjádřit. Stěžovatelka se se závěry plenárního nálezu ztotožnila. Nejvyšší soud se nevyjádřil. Vrchní soud odkázal na předchozí vyjádření, připomněl, že již tehdy s názorem stěžovatelky souhlasil, plenární náleze nesprávnost názoru Nejvyššího soudu potvrdil; nad rámec argumentace stěžovatelky dodal, že i nadále je přesvědčen, že § 135 odst. 1 občanského zákoníku obsahuje i „výslovnou“ právní úpravu, která přiznává právnické osobě dotčené neoprávněným zásahem do pověsti právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, neboť jí přiznává právo na odstranění následku zásahu. Vedlejší účastník vyjádřil srozumění s právními závěry vyslovenými v plenárním nálezu a podrobil kritice první rozsudek Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 1059/2018-99 (bod 5 výše).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

30. V nynější věci soudy dospěly k závěru, že vedlejší účastník učinil skutková tvrzení, jejichž pravdivost nebyl schopen prokázat, a zasáhl jimi do pověsti stěžovatelky.

31. Napadená rozhodnutí sice z uvedeného vycházejí, avšak zároveň následují právní názor obsažený v judikatuře Nejvyššího soudu, podle něhož nelze k odčinění nemajetkové újmy utrpěné právnickou osobou přiznat zadostiučinění ve formě omluvy.

32. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 26/24 Ústavní soud dospěl k závěru, že právo na odčinění nemajetkové újmy poskytnutím přiměřeného zadostiučinění lze považovat za účinný prostředek ochrany dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny tam, kde jiné prostředky účinné nejsou (bod 70 odůvodnění). Zároveň omezení přístupu k této ochraně, které plyne

z výkladu právní úpravy zastávaného Nejvyšším soudem, neobstálo v testu proporcionality (body 78 až 97 odůvodnění).

33. Ústavní soud zároveň podal ústavně souladný výklad právní úpravy obsažené v podústavním právu, podle něhož je namístě postupovat analogicky podle právní úpravy ochrany proti nekalé soutěži (§ 2988 občanského zákoníku).

34. Nálezy Ústavního soudu jsou závazné pro všechny orgány a osoby (čl. 89 odst. 2 Ústavy) a zavazují proto i Ústavní soud.

35. Vzhledem k tomu, že ústavně konformní výklad ochrany pověsti právnických osob prostřednictvím analogie je možné učinit v mezích účinné právní úpravy, tedy již od účinnosti „nového“ občanského zákoníku, uplatní se závěry přijaté v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 26/24 ve všech řízeních doposud neskončených i budoucích, a to v souladu s principem tzv. incidentní retrospektivy [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 3500/18 ze dne 10. prosince 2019 (N 208/97 SbNU 238), body 19 až 27; či nález sp. zn. II. ÚS 1955/15 ze dne 8. prosince 2015 (N 208/79 SbNU 373)] (takto i výslovně v bodu 131 nálezu).

36. Vyloučila-li v této věci napadená rozhodnutí možnost domoci se na vedlejším účastníkovi omluvy kvůli tomu, že stěžovatelka je právnickou osobou, došlo k porušení stěžovatelčina práva na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny.

37. Rozsudek Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 1059/2018-99 nebyl předmětem přezkumu Ústavního soudu, argumenty, které proti němu vznáší vedlejší účastník, jsou předčasné, může je uplatnit v dalším řízení, a to případně i v řízení před Ústavním soudem. Ústavní soud v tomto řízení uzavírá pouze to, že stěžovatelce nelze odepřít poskytnutí omluvy s argumentem, že takový nárok z hmotného práva neplyne.

VI. Závěr

38. Ústavní soud dospěl k závěru, že v posuzované věci došlo k porušení stěžovatelčina práva na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny.

39. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil [§ 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně 6. února 2025

Zdeněk Kühn
předseda senátu